

การศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรต่อผู้ป่วยสูงอายุ ของนักศึกษาพยาบาลตำรวจ

A Comparative Study of Caring Behavior for Elderly Patients of Police Nursing Students

รจนาถ หอมดี*

Rojjanart Homdee*

วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ โรงพยาบาลตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรุงเทพฯ ประเทศไทย 10330
Police Nursing College, Police General Hospital, Royal Thai Police, Bangkok Thailand, 10330

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบพฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรต่อผู้ป่วยสูงอายุของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ กลุ่มตัวอย่างคัดเลือกอย่างจำเพาะเจาะจง คือ นักศึกษาพยาบาลตำรวจ ปีการศึกษา 2563 ชั้นปีที่ 2, 3 และ 4 จำนวน 180 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบวัดพฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลของภรณ์ เลื่องอรุณ และคณะ ค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา .89 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบครอนบาค .95 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วย One-way ANOVA และ Post Hoc test

ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรต่อผู้ป่วยสูงอายุโดยรวมของนักศึกษาพยาบาลอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.62$, $S.D. = .39$) โดยชั้นปีที่ 2 มีระดับค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาเป็นชั้นปีที่ 3 และ 4 ตามลำดับ ($M = 4.69$, 4.67 และ 4.48 $S.D. = .31$, $.41$ และ $.43$ ตามลำดับ) เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรต่อผู้ป่วยสูงอายุของนักศึกษาพยาบาลทั้ง 3 ชั้นปี พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพิจารณารายด้าน พบว่า มี 3 องค์ประกอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ด้านการสนับสนุนระดับประคองจิตใจและจิตวิญญาณ ชั้นปีที่แตกต่างกันได้แก่ ชั้นปีที่ 2 กับ ชั้นปีที่ 4 ($M = 4.71$ และ 4.46 $S.D. = .35$ และ $.47$) และชั้นปีที่ 3 กับชั้นปีที่ 4 ($M = 4.73$ และ 4.46 $S.D. = .44$ และ $.47$) ส่วนการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และการเคารพในบุคคล ชั้นปีที่แตกต่างกันได้แก่ ชั้นปีที่ 2 กับ ชั้นปีที่ 4 ($M = 4.76$ และ 4.51 $S.D. = .32$ และ $.45$, $M = 4.77$ และ 4.59 $S.D. = .26$ และ $.41$) ดังนั้นการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตควรออกแบบการเรียนการสอนในภาคปฏิบัติที่ส่งเสริมให้นักศึกษาได้มีโอกาสดูแลเอาใจใส่ใกล้ชิดรวมถึงทักษะในการสื่อสารกับผู้ป่วยให้มากขึ้น

คำสำคัญ: พฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทร, ผู้ป่วยสูงอายุ, นักศึกษาพยาบาล

Abstract

This research aimed to study and compare the caring behavior towards the elderly patients of nursing students at Police Nursing College. The purposive sampling was 180 police nursing students, academic year 2020, second, third and fourth year. The research instrument was the caring behavior questionnaire, developed by Poranee Luengarun et al. The content validity index was reported at .89 The Cronbach's alpha coefficient of the questionnaire was .95 Data were analyzed by descriptive statistics in mean and standard deviation. Mean difference analysis with One - way ANOVA and Post Hoc test.

The results were found that the caring behavior for elderly patients of Police Nursing Students were at very good level ($M = 4.62$, $S.D. = .39$). The highest average score was the second year, followed by third and fourth year respectively ($M = 4.69$, 4.67 and 4.48 $S.D. = .31$, $.41$ and $.43$ respectively). The caring behavior towards elderly patients of nursing students in all 3 years had a statistically significantly difference in means at $P < .05$. When considering each aspect, it was found that there were 3 statistically significantly different components, these were mental and spiritual support between second and fourth year ($M = 4.71$, 4.46 $S.D. = .35$, $.47$) and between third and fourth year ($M = 4.73$, 4.46 $S.D. = .44$, $.47$). The effective communication and respect were difference between second and fourth year ($M = 4.76$, 4.51 $S.D. = .32$, $.45$; $M = 4.77$, 4.59 $S.D. = .26$, $.41$) Therefore, nursing education programs should provide instruction that encourage students to have the opportunity to take care closely and communicate more with patients in practicum nursing.

Keywords: Caring Behavior, Older Patients, Nursing Students

บทนำ

ประเทศไทยก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ปัจจุบันพบว่ามีจำนวนประชากรผู้สูงอายุประมาณ 12.11 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 18.3 และมีการคาดการณ์ว่าจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ในช่วงปี พ.ศ. 2567-2568¹ ผู้สูงอายุนับเป็นกลุ่มเปราะบางเพราะสภาพร่างกายมีข้อจำกัดในการเคลื่อนไหว สภาพจิตใจที่อ่อนไหว ยากต่อการปรับตัว รวมถึงโรคที่มาพร้อมกับความสูงอายุ เช่น โรคอัลไซเมอร์ ภาวะสมองเสื่อม โรคกระดูกและข้อและโรคเรื้อรังอื่นๆ โดยพบอุบัติการณ์ป่วยเพิ่มขึ้นตามอายุที่มากขึ้น และยังเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการถูกละเลยทอดทิ้ง² อาการเจ็บป่วยเหล่านี้ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีระดับการช่วยเหลือตนเองลดลงตามระดับความรุนแรงและการดำเนินของโรค² การดูแลผู้สูงอายุนั้นมีความแตกต่างซับซ้อนมากกว่าผู้ป่วยวัยอื่น และปัญหาการรังเกียจอันเนื่องมาจากอายุ (Ageism) ก่อให้เกิดมายาคติ (Myth) ความเชื่อที่ผิดๆ ต่อผู้สูงอายุส่งผลกระทบต่อ การดูแล บำบัดรักษาและการเลือกปฏิบัติต่อผู้สูงอายุ โดยเลือกที่จะดูแลผู้ป่วยในวัยอื่นๆ มากกว่าผู้ป่วยวัย

สูงอายุ และยังพบว่าพยาบาลปฏิเสธการทำงานในหน่วยงานที่ต้องดูแลผู้สูงอายุ³

หัวใจของวิชาชีพพยาบาลที่ฝังแน่นอยู่ในมิติของการปฏิบัติและเป็นพันธะต่อสังคมที่วิชาชีพพยาบาลต้องมีคือ พฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทร⁴ เนื่องจากเป็นอุดมคติที่ให้ความสำคัญกับคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นการดูแลระหว่างบุคคลที่เข้าใจจิตใจซึ่งกันและกัน (Transpersonal Caring) เป็นทักษะที่พยาบาลทุกคนต้องฝึกฝน เอาใจใส่เป็นพื้นฐานและปรากฏการณ์ที่เป็นสากล หากแต่การปฏิบัติยังพบจุดอ่อนหลายประการ ได้แก่ การปฏิบัติงานตามงานประจำ ที่เน้นการปฏิบัติด้านการแพทย์เป็นส่วนใหญ่ ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงานด้านเทคนิคที่เน้นดูแลเครื่องมือมากกว่าความเอาใจใส่ต่อความต้องการของผู้รับบริการ การใช้เวลาส่วนใหญ่กับงานที่ไม่ใช่งานพยาบาลอย่างแท้จริง รวมทั้งไม่เห็นคุณค่าของงานที่สามารถใช้ศาสตร์ทางการพยาบาลได้อย่างอิสระ (Care) แต่เห็นความสำคัญของการรักษา (Cure) มากกว่าสิ่งเหล่านี้แสดงถึงการปฏิบัติที่การพยาบาลที่ขาดความเอื้ออาทร ซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่าที่สำคัญของวิชาชีพ⁵ ซึ่งสอดคล้องกับผล

การศึกษาของ เยาวรัตน์ มัชฌิม และ บวรลักษณ์ ทองทวี ที่พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรของพยาบาลอยู่ในระดับปานกลาง⁶

แนวคิดการดูแลอย่างเอื้ออาทรของสแวนสัน⁷ กล่าวถึงการเอาใจใส่ดูแล ปกป้อง ค้ำครองสนับสนุน ส่งเสริมให้กำลังใจ ประกอบด้วยกิจกรรม 5 ด้าน ได้แก่ 1) การคงไว้ซึ่งความเชื่อ ความศรัทธา 2) การรู้จักผู้ป่วยในฐานะบุคคลหนึ่ง 3) การเฝ้าดูแลผู้ป่วยอยู่เสมอ 4) การช่วยเหลือทำกิจกรรมต่างๆ และ 5) การสนับสนุนให้เกิดความสามารถ⁷ (Caring) ในมุมมองของโรซ⁸ พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการดูแลอย่างเอื้ออาทร มี 5 ประการ คือ 1) ความเมตตากรุณา (Compassion) เป็นการแสดงออกถึงความห่วงใย 2) ความสามารถ (Competence) เป็นการแสดงออกถึงการใช้ความรู้ ทักษะ และความสามารถในการช่วยเหลือผู้อื่น 3) ความเชื่อมั่นไว้วางใจ (Confidence) เป็นการแสดงออกถึงสัมพันธ์ภาพที่มีความเชื่อมั่นไว้วางใจต่อกัน 4) การมีจิตสำนึกทางจริยธรรม (Conscience) เป็นการแสดงออกถึงการตระหนักในความถูกต้องตามศีลธรรมจรรยาในการปฏิบัติงาน และ 5) ความเชื่อมั่นผูกพัน (Commitment) เป็นการแสดงออกถึงความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน เต็มใจให้การดูแล และการศึกษา⁹ พบว่าองค์ประกอบของพฤติกรรม การดูแลอย่างเอื้ออาทร มี 5 ด้าน 1) คือการสนับสนุนประคับประคองจิตใจและจิตวิญญาณ 2) การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ 3) สมรรถนะเชิงวิชาชีพ 4) การเอาใจใส่ดูแล ประจักษ์ชัด และ 5) การเคารพในบุคคล กล่าวโดยสรุป การดูแลอย่างเอื้ออาทร เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อบุคคล หรือระหว่างบุคคลโดยมีความรัก ความเมตตา กรุณา ความสนใจ เอาใจใส่ เป็นพื้นฐาน¹⁰ ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นตลอดเวลา โดยเฉพาะกับผู้ป่วยและญาติ คำนึงถึงความเป็นบุคคล ต้องมีทักษะในการสื่อสาร การบริการนั้นจึงจะเกิดผลดีและมีคุณค่าต่อทั้งผู้รับบริการและผู้ให้บริการ

ดังนั้น ในการพัฒนาการศึกษาด้านการพยาบาล การส่งเสริมให้มีคุณสมบัติของผู้ให้บริการด้วยความเอื้ออาทร จึงเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากสังคมคาดหวังให้วิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพที่ต้องให้การดูแลแบบองค์รวมอย่างเท่าเทียม ประกอบกับนักศึกษาพยาบาลในปัจจุบัน เป็นยุคที่เกิดในปี พ.ศ. 1995-2000 ซึ่งเรียกว่า Generation Z ที่เติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีและใช้เวลาอยู่กับเทคโนโลยี จนสูญเสียความสามารถในการมีมนุษยสัมพันธ์ การสื่อสารกับคนอื่น และการทำงานเป็นทีม จึงเป็นสิ่งท้าทายสำหรับสถาบัน

การศึกษาด้านการพยาบาล ในการปลูกฝังนักศึกษาพยาบาลในยุค Generation Z ให้มีพฤติกรรมดูแลอย่างเอื้ออาทร¹¹

การจัดการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลตำรวจมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตพยาบาลสาขาพยาบาลศาสตรให้เป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีอัตลักษณ์ และเอกลักษณ์ที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (TQF) บัณฑิตจะต้องมีทักษะความรู้ความสามารถในศาสตร์ของวิชาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความรับผิดชอบและความเอื้ออาทร ในกระบวนการผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุด คือกระบวนการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะวิชาภาคปฏิบัติ ซึ่งนักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติจริงในการดูแลผู้ป่วย ตั้งแต่ชั้นปีที่ 2 ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน ซึ่งในปีการศึกษา 2563 นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ได้เรียนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)¹² และชั้นปีที่ 3 และ 2 เรียนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2561¹³ ในสองหลักสูตรนี้ มีความแตกต่างจากหลักสูตรที่ผ่านมา คือ จำนวนชั่วโมงการฝึกปฏิบัติ 1 หน่วยกิต ใช้เวลาอย่างน้อย 45 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษา ซึ่งลดจากเดิมที่ต้องฝึกอย่างน้อย 60 ชั่วโมงต่อภาคการศึกษา

ดังนั้นจากจำนวนชั่วโมงการฝึกภาคปฏิบัติที่ลดลง และด้วยความเป็นผู้เรียนที่อยู่ในยุค Generation Z จากการศึกษที่ผ่านมาพบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีพฤติกรรมดูแลอย่างเอื้ออาทรน้อยกว่าชั้นปีอื่น ๆ¹⁴ แต่ในบางการศึกษาพบว่าชั้นปีที่ 4 มีพฤติกรรมดูแลอย่างเอื้ออาทร มากกว่าชั้นปีอื่น ๆ¹⁵ ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาพฤติกรรมดูแลอย่างเอื้ออาทรต่อผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2-4 ว่ามีพฤติกรรมดูแลอย่างเอื้ออาทรเป็นอย่างไร มีความเหมือนหรือแตกต่างจากการศึกษาที่ผ่านมาอย่างไร เพื่อที่จะนำผลการวิจัยมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตเพื่อปลูกฝังพฤติกรรมดูแลอย่างเอื้ออาทรให้ติดตัวนักศึกษาไปตลอดจนจบทำงานเป็นพยาบาลวิชาชีพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมดูแลอย่างเอื้ออาทรต่อผู้ป่วยสูงอายุของนักศึกษาพยาบาลตำรวจ
2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรม

การดูแลอย่างเอื้ออาทรต่อผู้ป่วยสูงอายุของนักศึกษาพยาบาล
ตำรวจ ชั้นปีที่ 2-4

กรอบแนวคิด

จากแนวคิดการดูแลอย่างเอื้ออาทรของสแวนสัน⁷
และโรช⁸ และการศึกษาของ ภรณ์ เลื่องอรุณและคณะ⁹
และการทบทวนการศึกษาที่ผ่านมา^{14,15} จึงสรุปกรอบแนวคิด
ของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือพฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทร
ต่อผู้ป่วยสูงอายุ ของนักศึกษาพยาบาลตำรวจ ชั้นปีที่ 2, 3
และ 4 ในองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การสนับสนุนประคับ
ประคองจิตใจและจิตวิญญาณ 2) การสื่อสารอย่างมี
ประสิทธิภาพ 3) สมรรถนะเชิงวิชาชีพ 4) การเอาใจใส่ดูแล
ประดุจญาติ และ 5) การเคารพในบุคคล

สมมุติฐาน

พฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรต่อผู้ป่วยสูงอายุ
ของนักศึกษาพยาบาลตำรวจระหว่างชั้นปีที่ 2-4 มีความแตก
ต่างกัน

วิธีการนำเน้นการวิจัย งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิง
เปรียบเทียบพฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรต่อผู้ป่วยสูงอายุ
ของนักศึกษาพยาบาลตำรวจ 3 ชั้นปี

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษาพยาบาลตำรวจ วิทยาลัย
พยาบาลตำรวจ

กลุ่มตัวอย่าง คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นเจาะจง
(Purposive sampling) ได้แก่ นักศึกษาพยาบาลตำรวจ
ปีการศึกษา 2563 วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ ชั้นปีที่ 2 จำนวน
78 คน ชั้นปีที่ 3 จำนวน 60 คน และชั้นปีที่ 4 จำนวน 69 คน
รวม 207 คน แต่เมื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม
ตอบกลับ พบว่า สมบูรณ์ 180 คน คิดเป็น ร้อยละ 86.96
และเมื่อนำมาคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยโปรแกรม
G* Power โดยกำหนดค่า Effect size 0.3, Power 0.95
ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 177 คน ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างที่ได้มา
180 คน ถือว่าเพียงพอ

เครื่องมือวิจัยและคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบวัดพฤติกรรมการดูแล
อย่างเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาล ของภรณ์ เลื่องอรุณ
และคณะ⁹ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ค่าดัชนีความตรง

เชิงเนื้อหาเท่ากับ .89 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบครอนบาค
เท่ากับ .95 วิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างโดยการวิเคราะห์
ปัจจัย พบว่ามี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การสนับสนุนประคับ
ประคองจิตใจและจิตวิญญาณ 15 ข้อ 2) การสื่อสารอย่างมี
ประสิทธิภาพ 11 ข้อ 3) สมรรถนะเชิงวิชาชีพ 7 ข้อ 4) การ
เอาใจใส่ดูแลประดุจญาติ 6 ข้อ และ 5) การเคารพในบุคคล
10 ข้อ สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการดูแล
อย่างเอื้ออาทรได้ร้อยละ 41.5 ในองค์ประกอบที่ 1, 2, 3, 4
และ 5 สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการดูแล
อย่างเอื้ออาทร ร้อยละ 26.5, 4.7, 4.1, 3.2 และ 2.9 ตามลำดับ
ความเที่ยงของแบบวัดทั้งฉบับ เท่ากับ .94 และค่าความเที่ยง
ขององค์ประกอบที่ 1,2,3,4 และ 5 เท่ากับ .89, .82, .81, .75
และ .73 ตามลำดับ

การตอบใช้มาตรวัดวิธีไลเคิร์ต (Likert scale)
ให้คะแนน 1, 2, 3, 4, 5 โดย 1 หมายถึง ไม่เคยปฏิบัติพฤติกรรม
นั้นขณะฝึกปฏิบัติเลย และ 5 หมายถึงปฏิบัติพฤติกรรมนั้น
ทุกครั้งที่ได้ฝึกปฏิบัติ

กำหนดเกณฑ์การแปลความหมาย 4.50-5.00
หมายถึง มีพฤติกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด 3.50-4.49 หมายถึง
มีพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก 2.50-3.49 หมายถึง มีพฤติกรรม
อยู่ในระดับปานกลาง 1.50-2.49 หมายถึง มีพฤติกรรม
อยู่ในระดับน้อย 1.00-1.49 หมายถึง มีพฤติกรรมอยู่ใน
ระดับน้อยมาก

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง
ในช่วงเดือนมิถุนายน - สิงหาคม 2564 ภายหลังจากได้รับอนุมัติ
จากคณะกรรมการจริยธรรมและวิจัยในมนุษย์ โรงพยาบาล
ตำรวจ โดยทำหนังสือถึงผู้บังคับการวิทยาลัยพยาบาลตำรวจ
เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักศึกษาพยาบาล ชี้แจง
วัตถุประสงค์ของการวิจัยและการขอความยินยอมในการให้
ข้อมูลพร้อมแบบสอบถามผ่าน Google form Application
ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ได้ผ่านการรับรองจากคณะ
อนุกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โรงพยาบาล
ตำรวจเมื่อวันที่ 7 เมษายน 2564 เลขที่หนังสือรับรอง
จว. 53/2564 ข้อมูลที่ได้จะเก็บรักษาเป็นความลับโดยนำเสนอ

ผลหรือตีพิมพ์ในวารสารโดยนำเสนอข้อมูลเป็นภาพรวมเท่านั้น การตัดสินใจเข้าร่วมเป็นสิทธิของผู้เข้าร่วมและไม่มีผลกระทบต่อการเรียนแต่อย่างใด โดยผลการวิจัยจะใช้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเท่านั้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้วิเคราะห์ ใช้การคำนวณค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วย One-way ANOVA และ Post Hoc test

ผลการวิจัย

1. นักศึกษาพยาบาลตำรวจ จำนวน 180 ราย แบ่งเป็นชั้นปีที่ 2 จำนวน 73 ราย (ร้อยละ 40.56) ชั้นปีที่ 3 จำนวน 56 ราย (ร้อยละ 31.11) และชั้นปีที่ 4 จำนวน 51 ราย (ร้อยละ 28.33)

2. นักศึกษาพยาบาลตำรวจมีพฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรต่อผู้ป่วยสูงอายุ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.60, S.D. = 0.43) โดยชั้นปีที่ 2 มีพฤติกรรมการดูแล

อย่างเอื้ออาทรต่อผู้สูงอายุมากที่สุด (M = 4.69, S.D. = 0.31) รองลงมาเป็นชั้นปีที่ 3 (M = 4.67 S.D. = 0.41) และชั้นปีที่ 4 (M = 4.48 S.D. = 0.43) ในรายด้านพบว่า ด้านที่ 1 ชั้นปีที่ 3 มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (M = 4.73 S.D. = 0.44) รองลงมาชั้นปีที่ 2 และ 4 (M = 4.71, 4.46 S.D. = 0.35, 0.47) ด้านที่ 2 ชั้นปีที่ 2 มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (M = 4.76 S.D. = 0.32) รองลงมาชั้นปีที่ 3 และ 4 (M = 4.66, 4.50 S.D. = 0.42, 0.45) ด้านที่ 3 ชั้นปีที่ 3 มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (M = 4.59 S.D. = 0.48) รองลงมาชั้นปีที่ 2 และ 4 (M = 4.51, 4.38 S.D. = 0.50, 0.50) ด้านที่ 4 ชั้นปีที่ 2 มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (M = 4.59 S.D. = 0.43) รองลงมาชั้นปีที่ 3 และ 4 (M = 4.53, 4.39 S.D. = 0.49, 0.54) ด้านที่ 5 ชั้นปีที่ 2 มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (M = 4.77 S.D. = 0.27) รองลงมาชั้นปีที่ 3 และ 4 (M = 4.67, 4.59 S.D. = 0.36, 0.41)

3. เปรียบเทียบความแตกต่างพฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรต่อผู้ป่วยสูงอายุ ของนักศึกษาพยาบาลตำรวจ ทั้ง 3 ชั้นปี พบว่ามีความแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ $P < 0.05$ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการเปรียบเทียบพฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรต่อผู้ป่วยสูงอายุของนักศึกษาพยาบาล จำแนกตามชั้นปี (n = 180 คน)

พฤติกรรมการดูแล อย่างเอื้ออาทร ต่อผู้ป่วยสูงอายุ	ชั้นปีที่ 2 (n = 73)			ชั้นปีที่ 3 (n = 56)			ชั้นปีที่ 4 (n = 51)			F	p
	M	S.D.	ระดับ	M	S.D.	ระดับ	M	S.D.	ระดับ		
ด้านที่ 1 การสนับสนุน ประคับประคองจิตใจ และจิตวิญญาณ	4.71	0.35	มากที่สุด	4.73	0.44	มากที่สุด	4.46	0.47	มาก	7.121	.001
ด้านที่ 2 การสื่อสารอย่าง มีประสิทธิภาพ	4.76	0.32	มากที่สุด	4.66	0.42	มากที่สุด	4.50	0.45	มากที่สุด	5.946	.003
ด้านที่ 3 สมรรถนะเชิงวิชาชีพ	4.51	0.50	มากที่สุด	4.59	0.48	มากที่สุด	4.38	0.50	มาก	2.575	.079
ด้านที่ 4 การเอาใจใส่ดูแลประดุจญาติ	4.59	0.43	มาก	4.53	0.49	มากที่สุด	4.39	0.54	มาก	2.720	.069
ด้านที่ 5 การเคารพในบุคคล	4.77	0.27	มากที่สุด	4.69	0.36	มากที่สุด	4.59	0.41	มากที่สุด	4.279	.015
โดยรวม	4.69	0.31	มากที่สุด	4.67	0.41	มากที่สุด	4.48	0.34	มากที่สุด	5.220	0.006

4. เปรียบเทียบพฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรต่อผู้ป่วยสูงอายุ ของนักศึกษาพยาบาลตำรวจ 3 ชั้นปีเป็นรายคู่ และรายด้าน พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $P < 0.05$ มี 3 ด้าน คือ ด้านที่ 1 ระหว่างชั้นปีที่ 2 กับ 4 (M = 4.71 และ 4.46 S.D. = 0.35 และ 0.47) และชั้นปีที่

3 กับ 4 (M = 4.73 และ 4.46 S.D. = 0.44 และ 0.47) ด้านที่ 2 และ ด้านที่ 5 ระหว่างชั้นปีที่ 2 กับ 4 ทั้งสองด้าน (M = 4.76 และ 4.51 S.D. = 0.32 และ 0.45, M = 4.77 และ 4.59 S.D. = 0.26 และ 0.41) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรต่อผู้ป่วยสูงอายุของนักศึกษาพยาบาลเป็นรายคู่ชั้นปี (n = 180)

ชั้นปี	ด้านที่ 1 การสนับสนุนระดับประคองจิตใจและจิตวิญญาณ						
	M	S.D.	ชั้นปี 2	ชั้นปี 3	ชั้นปี 4	F	P-value
2	4.71	0.35		-.02037	.24880*		
3	4.73	0.43			.26916*	7.121	.001
4	4.46	0.46					
ชั้นปี	ด้านที่ 2 การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ						
	M	S.D.	ชั้นปี 2	ชั้นปี 3	ชั้นปี 4	F	P-value
2	4.76	0.32		.09033	.24789*		
3	4.67	0.42			.15756	5.946	.003
4	4.51	0.45					
ชั้นปี	ด้านที่ 3 สมรรถนะเชิงวิชาชีพ						
	M	S.D.	ชั้นปี 2	ชั้นปี 3	ชั้นปี 4	F	P-value
2	4.51	0.50		-.08618	.12981		
3	4.59	0.47			.21599	2.575	.079
4	4.38	0.49					
ชั้นปี	ด้านที่ 4 การเอาใจใส่ดูแลประจัญตาติ						
	M	S.D.	ชั้นปี 2	ชั้นปี 3	ชั้นปี 4	F	P-value
2	4.59	0.43		.05720	.20373		
3	4.53	0.49			.14653	2.720	.069
4	4.39	0.53					
ชั้นปี	ด้านที่ 5 การเคารพในบุคคล						
	M	S.D.	ชั้นปี 2	ชั้นปี 3	ชั้นปี 4	F	P-value
2	4.77	0.26		.07439	.18241*		
3	4.69	0.35			.10802	4.279	.015
4	4.59	0.41					

**p<.05

การอภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยอภิปรายตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. นักศึกษาพยาบาลตำรวจมีพฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรต่อผู้ป่วยสูงอายุโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ ได้ปลูกฝังและส่งเสริมพฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรของนักศึกษาอย่างเป็นระบบ ทั้งในระดับบุคคลและองค์กร ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ในหลักสูตรและนอกหลักสูตร โดยมีปรัชญาและวัตถุประสงค์หลักสูตรเน้นการพยาบาลอย่างเป็นองค์

รวมทั้งกาย จิต อารมณ์ สังคมและจิตวิญญาณ เพื่อให้ได้บัณฑิตที่มีความรู้และทักษะทางการพยาบาล มีความเอื้ออาทรและปฏิบัติได้จริงเป็นรูปธรรม การปลูกฝังมาตั้งแต่เริ่มเรียนรู้เข้าสู่หมวดวิชาชีพการพยาบาลพื้นฐาน การบูรณาการในวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ กฎหมายและจรรยาบรรณพยาบาล และสอดแทรกในทุกรายวิชารวมถึงกิจกรรมนอกหลักสูตรที่สถาบันจัดขึ้น เพื่อช่วยเหลือหลอมพฤติกรรมดังกล่าว เช่น กิจกรรมไหว้ครู บายศรีสู่ขวัญ ทำบุญตักบาตรพระสงฆ์ในวันสำคัญทางศาสนา และกิจกรรมจิตอาสาต่างๆ จึงทำให้นักศึกษา

พยาบาลตำรวจมีพฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรต่อผู้ป่วย สูงอายุอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเคารพในบุคคล มีระดับคะแนนสูงที่สุด รองลงมา ด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การสนับสนุนระดับประคองจิตใจและจิตวิญญาณ การเอาใจใส่ดูแลประดุจญาติ และสมรรถนะเชิงวิชาชีพ ตามลำดับ ทั้งนี้ในรายวิชาภาคปฏิบัติ ใช้รูปแบบการมอบหมายกรณีศึกษาแบบเจ้าของไข้ ทำให้นักศึกษาได้มีโอกาสและเวลาดูแลผู้ป่วยเป็นองค์รวมได้เต็มที่ จึงมีโอกาสดำเนินการพฤติกรรมของความเคารพในบุคคล และมีเวลาในการสื่อสารกับผู้ป่วยมากขึ้น ส่วนในด้านสมรรถนะเชิงวิชาชีพได้คะแนนต่ำกว่าด้านอื่น ๆ อาจเนื่องมาจากด้วยระยะเวลาที่ฝึกปฏิบัติมีจำนวนชั่วโมงลดลง ประกอบกับช่วงเวลาดังกล่าว เป็นช่วงแรก ๆ ของการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ระยะเวลาในการดูแลผู้ป่วยน้อยลง เกิดความไม่มั่นใจในสมรรถนะของตนเอง ผลการศึกษาค้นคว้า สอดคล้องกับการศึกษาของ กนกรัตน์ วงษ์หิบบอง และคณะ¹⁵ พิงพิศ การงาม และคณะ¹⁶ โกษุทศ และแทนเยอร์¹⁴ ที่พบว่านักศึกษาพยาบาลมีพฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรในระดับมาก แต่ไม่สอดคล้องกับการศึกษา⁶ ที่พบว่า พฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรในการดูแลผู้ป่วย ของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 และพยาบาลจบใหม่ อยู่ในระดับปานกลาง

2. เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรต่อผู้ป่วยสูงอายุของนักศึกษาพยาบาลตำรวจ ชั้นปีที่ 2-4 แบ่งเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

2.1 นักศึกษาพยาบาลตำรวจชั้นปีที่ 2 มีพฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรต่อผู้ป่วยสูงอายุโดยรวมอยู่ในระดับมากกว่าชั้นปีที่ 3 และ 4 ตามลำดับ อภิปรายได้ว่า งานวิจัยนี้เก็บข้อมูลหลังเสร็จสิ้นการเรียนการสอนภาคการศึกษาปลาย ชั้นปีที่ 2 ได้ผ่านการฝึกปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน การพยาบาลผู้ใหญ่ 1 และการพยาบาลเด็กมาแล้ว ซึ่งการมอบหมายการดูแลผู้ป่วยเป็นแบบพยาบาลเจ้าของไข้ มีเวลาดูแลใกล้ชิดผู้ป่วย และการฝึกปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐานเน้นดูแลด้านความสุขสบายของผู้ป่วย จึงมีโอกาสดำเนินการพฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรมากกว่าการฝึกปฏิบัติในชั้นปีสูงขึ้นที่ต้องฝึกสมรรถนะหลายด้าน ทั้งงานเอกสารวิชาการ งานบริหาร ทำให้มีเวลาอยู่กับผู้ป่วยน้อยลง รวมทั้งชั้นปีที่ 4 ต้องออกฝึกปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชนข้างนอกโรงพยาบาล อาจทำให้ความรู้สึกห่างหายจากการดูแลผู้ป่วยในโรงพยาบาล จึงประเมินตนเองว่ามีพฤติกรรมการดูแลผู้ป่วยอย่างเอื้ออาทรน้อยกว่า

ขณะการฝึกปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยในโรงพยาบาล

ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ การศึกษาของโกษุทศ และแทนเยอร์¹⁴ ที่พบว่าระดับพฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 มีระดับพฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรต่ำกว่าชั้นปีอื่น ๆ ชั้นปีที่ 1 และ 2 มีผลไม่แตกต่างกัน แต่มีระดับสูงกว่าชั้นปีที่ 3 ซึ่งการศึกษานี้ทำการศึกษาเมื่อจบการศึกษาภาคปลายหลังจากที่นักศึกษาได้ผ่านการฝึกปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน ซึ่งเป็นการฝึกประสบการณ์คลินิกเป็นครั้งแรกของชั้นปีที่ 1 ความรู้สึกตื่นตันทวกกับการฝึกที่เน้นดูแลด้านความสุขสบายของผู้ป่วย อาจทำให้นักศึกษามีความตื่นตันทวกรู้สึกกลัวการได้ดูแลผู้ป่วย มีโอกาสดำเนินการพฤติกรรมเอื้ออาทรต่อผู้ป่วยมากกว่าชั้นปีที่สูงขึ้น ส่วนในชั้นปีที่ 4 การฝึกภาคปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชน อาจส่งให้ความรู้สึกห่างหายจากการได้ดูแลผู้ป่วยในโรงพยาบาล การศึกษานี้ไม่สอดคล้องกับการศึกษา¹⁵ ที่พบว่าพฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 สูงกว่า ชั้นปีที่ 3 ซึ่งผู้วิจัยได้อธิบายไว้ว่าเป็นเพราะชั้นปีที่ 4 มีประสบการณ์และมีโอกาสฝึกฝนพฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรมากกว่า และมีอายุมากกว่า ทำให้มีความตระหนักรู้ด้วยตนเอง มีความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงของชีวิตมากกว่า จึงทำให้นักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีพฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรสูงกว่าชั้นปีที่ 3

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่านักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 มีพฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรต่อผู้ป่วยสูงอายุสูงกว่า นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 และ 4 เกือบครบทุกด้าน ยกเว้น ด้านสมรรถนะเชิงวิชาชีพ ระดับคะแนนต่ำกว่าชั้นปี 3 อธิบายได้ว่า นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 ยังมีความรู้และประสบการณ์น้อยกว่า ชั้นปีที่ 3 และ 4 อาจทำให้ไม่มั่นใจในสมรรถนะด้านการปฏิบัติการพยาบาลของตนเอง ประกอบกับจำนวนชั่วโมงการฝึกปฏิบัติที่ลดลง ตามข้อบังคับของสภาการพยาบาล ซึ่งนักศึกษาชั้นปีที่ 3 และ 4 พบระดับคะแนนด้านสมรรถนะเชิงวิชาชีพ ต่ำกว่าทุกด้านเช่นกัน และการที่พบว่านักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีพฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรต่อผู้ป่วยสูงอายุ ต่ำกว่านักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 และ 2 ในทุกด้าน ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษา^{15,17} ที่พบว่า พฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 สูงกว่าชั้นปีที่ 3 ในทุกด้าน ทั้งนี้อาจมาจากนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2563 เป็นรุ่นแรกที่ใช้หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)¹² ซึ่งมีการปรับเปลี่ยน

โครงสร้างรายวิชา ปรับลดหน่วยกิต วิธีการคำนวณชั่วโมง การฝึกวิชาภาคปฏิบัติแบบใหม่ ตามเกณฑ์ของสภาการพยาบาล ส่งผลให้ชั่วโมงการฝึกภาคปฏิบัติลดลง จากไม่น้อยกว่า 60 ชั่วโมง เป็น 45 ชั่วโมงใน 1 หน่วยกิต ต่อภาคการศึกษา อาจารย์ผู้สอนต้องมีการพัฒนาปรับเปลี่ยน วิธีการ รูปแบบ การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ของหลักสูตร ท่ามกลางสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปในยุคการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ที่ต้องใช้รูปแบบ Simulation เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอน รวมถึงชั้นปีที่ 4 เป็นช่วงที่ฝึกปฏิบัติบริหารการพยาบาล เป็น incharge และฝึกการพยาบาลอนามัยชุมชน อาจส่งผลให้นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 มีโอกาสฝึกฝนประสบการณ์ด้านพฤติกรรมกรอย่างเอื้ออาทรต่อผู้ป่วยน้อยลง

2.2. การเปรียบเทียบพฤติกรรมกรดูแลอย่างเอื้ออาทรต่อผู้ป่วยสูงอายุของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2, 3 และ 4 วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ พบว่า พฤติกรรมกรดูแลอย่างเอื้ออาทรต่อผู้ป่วยสูงอายุนั้นมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มี 3 ด้านที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ด้านการสนับสนุนประคับประคองจิตใจ และจิตวิญญาณ ชั้นปีที่แตกต่างกันได้แก่ ชั้นปีที่ 2 กับชั้นปีที่ 4 และชั้นปีที่ 3 กับชั้นปีที่ 4 ส่วนการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และการเคารพในบุคคล ชั้นปีที่แตกต่างกันได้แก่ ชั้นปีที่ 2 กับ ชั้นปีที่ 4 อธิบายได้ว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 2 ผ่านการฝึกวิชาปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน ซึ่งเน้นการดูแลความสุขสบายของผู้ป่วย และยังเป็นวิชาแรกที่ได้ฝึกประสบการณ์จริงบนหอผู้ป่วย ด้วยความเป็นประสบการณ์ครั้งแรก ความตื่นเต้น ความกระตือรือร้น แล้วด้วยลักษณะของรายวิชาที่มอบหมายการดูแลเป็นพยาบาลเจ้าของไข้ ทำให้นักศึกษาได้มีเวลาดูแล พูดคุยสอบถามอาการ ใกล้ชิด ให้การพยาบาลส่งเสริมความสุขสบายให้แก่ผู้ป่วย มีโอกาสแสดงพฤติกรรมกรดูแลอย่างเอื้ออาทรต่อผู้ป่วยมากกว่าโดยเฉพาะผู้ป่วยสูงอายุ ที่ต้องการการดูแลใส่ใจทั้งด้านร่างกายและจิตใจ แต่สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ที่ต้องฝึกสมรรถนะ ทักษะในหลาย ๆ ด้านเพิ่มขึ้น งานบริหาร งานเอกสาร การดูแลที่ซับซ้อน ต้องค้นคว้าหาความรู้ ทำให้มีระยะเวลาในการดูแลใกล้ชิดผู้ป่วยหรือโอกาสที่จะได้แสดงพฤติกรรมกรดูแลอย่างเอื้ออาทรต่อผู้ป่วยสูงอายุในด้านการสนับสนุนประคับประคองจิตใจและจิตวิญญาณ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และการเคารพ

ในบุคคล น้อยกว่าชั้นปีที่ต่ำกว่า แต่อย่างไรก็ตาม การซึมซับพฤติกรรมกรดูแลอย่างเอื้ออาทรจะเพิ่มขึ้นตลอดระยะเวลาการเรียนรู้ผ่านชั้นปีที่สูงขึ้นตามพัฒนาการด้านความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมผ่านการเรียนรู้ไปในแต่ละชั้นปี เมื่อนักศึกษาได้ใช้เวลาฝึกประสบการณ์ในคลินิกกับผู้ป่วยมากขึ้นเท่าไร โอกาสที่จะดูแลใส่ใจ เข้าอกเข้าใจผู้ป่วย ได้แสดงพฤติกรรมกรดูแลอย่างเอื้ออาทรย่อมเพิ่มมากขึ้นมากขึ้น และจะกลายเป็นพฤติกรรมที่ติดตัวตลอดไปจนจบการศึกษาเป็นพยาบาลวิชาชีพ ที่ดูแลผู้ป่วยด้วยความเอื้ออาทรตามความคาดหวังของสังคม

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. การจัดการเรียนการสอนวิชาปฏิบัติการพยาบาลทุกรายวิชา ควรเปิดโอกาสให้นักศึกษาพยาบาลได้ใช้เวลาในการดูแลผู้ป่วยในคลินิกให้มากที่สุด
2. ควรมีการประเมินพฤติกรรมกรดูแลอย่างเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลซ้ำ เมื่อนักศึกษาสำเร็จการศึกษาในแต่ละชั้นปี เพื่อให้ทราบความก้าวหน้าของการพัฒนาพฤติกรรมกรดูแลอย่างเอื้ออาทร และสามารถพัฒนานักศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงประเมินผ่านผู้ใช้บัณฑิต เมื่อนักศึกษาจบไปทำงานเป็นพยาบาลวิชาชีพ
3. การพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรทบทวนรอบ 5 ปี ควรนำผลการประเมินพฤติกรรมกรดูแลอย่างเอื้ออาธรมาพิจารณา และให้ความสำคัญกับการวางแผนการจัดการเรียนการสอนวิชาปฏิบัติการพยาบาล เนื่องจากเป็นวิชาที่นักศึกษาพยาบาลได้ฝึกฝนประสบการณ์ และมีโอกาสได้แสดงพฤติกรรมกรดูแลอย่างเอื้ออาทรต่อผู้ป่วย

References

1. Rojanadhamkul N. Nursing care for Elderly: Physiology and Mental Health Aspect. Bangkok: SKS Interprint. 2020.
2. Ratanasuwan W. Caring Ethics in Elderly People with Dependence: Different Perspectives; Nursing Public Health and Education Journal; 2018,19(3), 29-41. (In Thai)
3. Trakarnjan N. Attitudes towards the Elderly of Nursing Students of the Faculty of Nursing, Ratchathani University. The 3rd Nation Conference (RTUNC); 2018 May 25. Ratchathani University. (In Thai)

4. Leininger MM. Caring an Essential Human Need: Proceedings of the Tree Nation Caring Conference. Detroit: Wayne State University; 1988.
5. William SA. The Relationship of Patient' Perception of Holistic Nursing Care to Satisfaction with Nursing Care. *Journal of Nursing Care Quality*; 2014,11(5), 15-29.
6. Matchim Y. and Thongthawee B. Nursing Students and Novice Nurses Caring Behaviors Toward Care for End-of-life Patients and Related Factors. *Songklanagarind Journal of Nursing*; 2019, 39(2),73-86. (In Thai)
7. Swanson K. M. Nursing as informed caring for the well-being of others. *The Journal of nursing Scholarship*. 1993), 25(42),352-357.
8. Roach M.S. Caring, the Human Model of Being: A Blueprint for the Health Professions (2nd rev.ed.). Ottawa: Canadian Health care Association Press. 2002
9. Luengarun P., Wannasontad S., & Chitvitboon A. The Development of Nursing Student' Caring Behavior Scales. *Journal of Nursing and Education*; 2012, 5(2), 90-103. (In Thai)
10. Kosolchuenvijit J. Caring: Central Focus of Humanistic Care. *Journal of Boromarajonani College of Nursing, Bangkok*; 2013,29(2): 134-141. (In Thai)
11. Choolert P., Sukhawadee B., & Kulaphanich M. The Humanize health care development inGeneration Z Nursing Students. *Journal of Nursing and Health Research*; 2017,18(2), 28-35. (In Thai)
12. Police Nursing Colleague. Program Specification Bachelor of Nursing Science Program B.E. 2017. 2017. (in Thai)
13. Police Nursing Colleague. Program Specification Bachelor of Nursing Science ProgramB.E.2018 2018 (in Thai)
14. Gözütok Konuk T, Tanyer D. Investigation of Nursing Students' Perception of Caring Behaviors. *J Caring Sci*. 2019; 8(4):191-197. doi: 10.15171/jcs.2019.027. PMID: 31915620; PMCID: PMC6942651.
15. Wonghipthong K., Khom-u K., Danjittisiri K., Thiangtrong K., Thiangian N., Thongdonngow W., et al. Caring behaviors of nursing students at Naresuan University. *Thai Journal of Nursing*; 2020, 69(4): 11-20. (In Thai)
16. Kanngarm P., Boonthod R., & Homkaew S. Behavior of Third-year Nursing Students Who HadPassed the Field Experience in Generously Looking after the Patients, Chalermkarnchana University, Sisaket. *Chalermkanchana Academic Journal*; 2017, 4(2),77-91. (In Thai)
17. Siriwong S. and Madee, M., et al. The Comparative Study of the Perception of 3rd and 4th Year Nursing Students on their Caring Behaviors, Royal Thai Navy College of Nursing. *Royal Thai Navy Journal*; 2017,44(3): 35-49. (In Thai)